

SUN’IY GULAR VA GULDASTALARNI MATO BO‘LAKLARDAN TAYYORLASHNING SAN’ATI VA AMALIY AHAMIYATI

Mamatqobilova Maftuna Abdullo qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

*Texnologiya va geografiya kafedresi Texnologiya yo‘nalishi 1-kurs 25-02 guruh
talabasi*

Hakimova Sharofat Abdusattorovna

Texnologiya va geografiya kafedresi o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Maqolada sun‘iy gular va guldastalarni mato bo‘laklardan tayyorlash texnologiyasi, badiiy-estetik jihatlari hamda suvenirlar sifatida iqtisodiy va ma‘naviy ahamiyati tahlil qilinadi. An‘anaviy hunarmandchilik va zamonaviy dizayn yondashuvlarining uyg‘unlashuvi orqali yangi ijodiy g‘oyalarni amalga oshirish imkoniyatlari ko‘rsatib beriladi.*

Kalit so‘zlar: *sun‘iy gular, guldasta, mato bo‘laklari, suvenir, hunarmandchilik, dekorativ san‘at.*

Kirish

Hozirgi davrda qo‘lda yasalgan buyumlar va hunarmandchilik mahsulotlariga bo‘lgan talab ortib bormoqda. Bunda san‘at va amaliy bezak buyumlarini yaratishning an‘anaviy va zamonaviy usullari uyg‘unlashib, turli xil materiallardan estetik jihatdan jozibador suvenirlar tayyorlashga keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan, mato bo‘laklaridan tayyorlanadigan sun‘iy gullar va guldastalar o‘zining nafisligi, arzonligi hamda ijodiy imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Bu jarayon nafaqat dekorativ bezak, balki ekologik va iqtisodiy jihatdan ham samarali yechim bo‘lib xizmat qiladi, chunki qayta ishlash va chiqindilarni kamaytirish masalalarini ham qamrab oladi.

Sun‘iy gullar tayyorlash san‘ati ko‘plab mamlakatlarda qadimdan rivojlangan. Xususan, yaponlarning kanzashi texnikasi yoki yevropaliklarning matodan yasalgan bezak gullari qadimiy amaliy san‘at namunalaridan biridir. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ham bu yo‘nalish bo‘yicha qo‘l mehnati asosidagi kichik bizneslar, dizayn studiyalari va to‘garaklar faol rivojlanmoqda. Mato bo‘laklaridan tayyorlangan gullar va guldastalar nafaqat turli bayram va marosimlarni bezash, balki ichki interyerlarni yangicha uslubda boyitish uchun ham keng qo‘llanadi. Shu bilan birga, bu faoliyat ijodkorlik, sabr-toqat va didni rivojlantiradi, yoshlar va hunarmandlarga yangi ish o‘rinlarini yaratish imkonini beradi.

Zamonaviy yondashuvlarda sun‘iy gullar tayyorlash jarayonida turli materiallar: ipak, paxta, organza, atlas, shuningdek qayta ishlangan mato bo‘laklari ishlatiladi. Bunday materiallardan tayyorlangan gullar tabiiy gullardan farqli ravishda uzoq muddat saqlanadi, parvarish talab qilmaydi va iqlim sharoitidan qat‘i nazar istalgan joyni bezash imkonini

beradi. Shu bois, ularni to‘y marosimlari, yubileyler, korporativ tadbirlar va uy bezaklarida qo‘llash keng tarqalgan.

Mato bo‘laklaridan foydalanishning ekologik afzalliklari ham muhim. Ishlatilmay qolgan matolarni qayta ishlash orqali chiqindilarni kamaytirish, ularni iqtisodiy jihatdan foydali mahsulotlarga aylantirish mumkin. Bu esa barqaror rivojlanish va atrof-muhitni muhofaza qilish tamoyillariga mos keladi. Hunarmandchilik sohasida kichik biznesni rivojlantirish, mahalliy xom ashyodan foydalanish va qo‘lda tayyorlangan buyumlarni bozorga chiqarish mahalliy iqtisodiyotga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Shu sababli, mato bo‘laklaridan tayyorlangan sun‘iy gullar va guldastalar mavzusi amaliy san‘at, ekologik madaniyat va iqtisodiy rivojlanish kesishgan nuqtada muhim ahamiyatga ega. Bu yo‘nalishda tajriba almashish, yangi texnikalar va dizayn uslublarini o‘rganish hunarmandchilikni yanada ommalashtirish va zamonaviy bozor talablari bilan uyg‘unlashtirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Sun‘iy gullar va guldastalarni mato bo‘laklardan tayyorlash so‘nggi yillarda amaliy san‘at va interyer dizayni sohasida dolzarb yo‘nalishlardan biriga aylandi. Mahalliy tadqiqotchilardan To‘xtayeva (2022) bu jarayonning O‘zbekiston an‘anaviy hunarmandchiligi bilan bog‘liq jihatlarni tahlil qilib, mato bo‘laklaridan foydalanish nafaqat estetik, balki iqtisodiy jihatdan ham samarali ekanligini ta‘kidlaydi. U sun‘iy gullar tayyorlash kichik biznesni rivojlantirish, ekologik chiqindilarni kamaytirish va ijodiy tafakkurni rivojlantirishda muhim omil ekanini ko‘rsatadi.

Xorijiy tadqiqotlarda esa matodan tayyorlangan gullar va guldastalar san‘ati turli madaniyatlardagi an‘analar, texnikalar va estetik me‘yorlar bilan bog‘lanadi. Lee va Kim (2021) Janubiy Koreyada mato gullari yasashning zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashgan shakllarini tahlil qilib, bunday buyumlarning global dekorativ dizayn bozoridagi o‘rnini ochib beradi. Tadqiqot shuningdek, raqamli platformalarda qo‘l mehnati mahsulotlarini sotish imkoniyatlarini ham ko‘rsatadi.

Mazkur manbalar sun‘iy gullar tayyorlashning nafaqat bezakbop ahamiyatini, balki madaniy merosni asrab-avaylash, kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta‘minlashdagi rolini ham yoritadi. Bu esa mato bo‘laklaridan tayyorlangan gullar bo‘yicha milliy va xalqaro tajribalarni o‘rganish hamda mahalliy sharoitga mos innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish zarurligini ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, Petrov va Sidorova (2020) Rossiya amaliy san‘ati bo‘yicha olib borgan izlanishlarida qayta ishlangan matolar asosida dekorativ buyumlar yaratishning ekologik afzalliklarini ko‘rsatib o‘tganlar. Ularning fikriga ko‘ra, sun‘iy gullar tayyorlash jarayonida qayta ishlash madaniyatini keng joriy etish barqaror rivojlanish maqsadlariga mos keladi.

Shuningdek, Johnson (2019) qo‘l mehnati mahsulotlari va suvenir bozoridagi global tendensiyalarni tahlil qilib, matodan yasalgan gullar ichki interyer dizayni va marosim bezaklarida keng qo‘llanilayotganini ta‘kidlaydi. Bu esa bunday mahsulotlarning xalqaro darajada ham yuqori qadrlanishini ko‘rsatadi.

Tahlil qilingan adabiyotlar sun‘iy gullar yasashni oddiy dekorativ mashg‘ulot emas, balki ekologik, iqtisodiy va madaniy jihatdan foydali amaliyot sifatida baholaydi. Shu asosda, O‘zbekistonda ham bu yo‘nalishda mahalliy tajribalarni xorijiy ilg‘or texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish va hunarmandlarni raqamli savdo vositalaridan foydalanishga o‘rgatish zarur.

Bizning hayotimiz deyarli har doim gullarga hamroh bo‘ladigan turli xil voqealar va taassurotlarning kaleydoskopidir – qayg‘u va quvonchda ular doimo biz bilan. Er yuzida bir-biriga o‘xshash ikkita odam yo‘qligi sababli, tabiatda bir-biriga o‘xshash gullarning ikkita navi yo‘q. Ulug‘vor va mag‘rur atirgul, kamtar va nozik romashka, sirli va romantik binafsha-har bir gul o‘ziga xos tarzda chiroyli va o‘ziga xosdir. Sun‘iy gullar ishlab chiqarish uchun ishlatiladigan materiallar Sun‘iy gullar bugungi kunda juda mashhur va talabga ega. An‘anaga ko‘ra, ular bezatish uchun, shuningdek dekoratsiya va floristika elementi sifatida ishlatiladi. Bezatish va bezatish uchun sun‘iy gullar mato, qog‘oz va polimer loy kabi materiallardan yaratilgan. Dafn gulchambarlarini tayyorlash uchun asosan plastmassadan tayyorlangan o‘simliklar ishlatiladi. Bunday mahsulotlar juda bardoshli va juda tabiiy ko‘rinadi. Turli matolardan yasalgan sun‘iy gullar eng tabiiy va chiroyli ko‘rinadi. Gulning har bir turi uchun ma‘lum bir mato ishlatiladi: barcha gullarning malikasi uchun – atirgullar atlas, zambaklar – kaliko, romashka – paxta, chinnigullar – ipak ishlatiladi. Qog‘ozdan yasalgan sun‘iy gullar asosan ichki bezatish uchun ishlatiladi. Qog‘oz gullarining rasmlari va panellari juda zamonaviy va o‘ziga xos ko‘rinadi. Xonalarni bezash uchun guldastalar va ma‘lum bir tarkibga singdirilgan turli zichlikdagi qog‘ozdan tayyorlangan bitta sun‘iy o‘simliklar ishlatiladi. Polimer loydan yasalgan gullar bilan to‘y kamarlari va binolarning jabhalarini bezash odatiy holdir. Shuningdek, loydan yasalgan sun‘iy gullar kiyim yoki soch turmagi uchun ishlatiladi. To‘ylarda kelin guldastasini tashlash an‘anasi bugungi kunda juda mashhur.

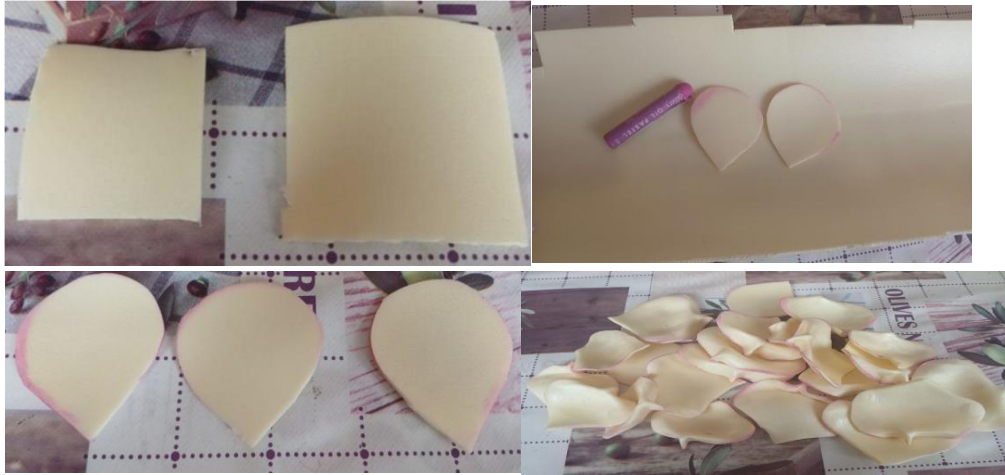
Izalondan gullar yasashning asosiysi birinchi navbatda mavzu tanlash va dizaynni ko‘rish. Bunda gulning shakli, ranglari, va o‘zgacha detallarini aniqlash kerak. Gulning qo‘llanilishi insonga estetik ko‘rsatgichlari va umumiy mavzularni belgilab olishlari kerak.

Keraklik materiallarni tayyorlash.

1. Turli ranglik izalonlar/
2. Qo‘shimcha materiallar, simlar.
3. Qaychi
4. Qalam, shakl chizish uchun qoliplar
5. Fen (gul yaproqlari va barglariga shakl berish uchun)
6. Bezatish uchun yorqin qog‘ozlar/
7. Tuvak.

Ish jarayonining boshlanadi. Izalon materialidan 1 ta atirgul yaproqlari uchun 5x5 razmerda 6 dona, 6x6 razmerda 9dona kvadrat shakllar chizib olinadi. Qaychi yordamida kvadrat shakllarimizni tomchi shakliga keltirib uchta tomonini qirqib olamiz. Tayyor bo‘lgan tomchi shaklidagi yaproqlarimizni fen bilan isitib shakl beriladi. Tartib bilan

birinchi bo‘lib 5x5 razmerlik yaproqlar 1, 2, 3 donadan teriladi. 6x6 razmerlik yaproqlarimiz xam 4, 5 donadan terilib kleylanadi. Tayyor bo‘lgan gular 15 sm simdan tanacha o‘rnatiladi.

Atirgulning barglariga 7x14 razmerda 24 dona to‘g‘ri to‘rtburchak shakli chizilib kesib olinadi. Barglari xuddi tabiiydek chiqishi uchun moltdan izlar bosib chiqiladi. Fen bilan izontalonga issiqlik berib molt bilan iz tushirib olamiz. Barglarni qaychi yordamida chetlarini qirqib chiqiladi. Barcha barglar birlashtirilib bo‘lgach kompozitsiyamiz birlashtirilib tuvakka iamlanadi.

Izolon materiali bilan ishlash boshqa materiallarga nisbatan ko‘plab ustunliklarga ega: u yengil, elastik, turli ranglarda mavjud, issiqqa chidamli va bolalar uchun xavfsiz. Ushbu xususiyatlar uni texnologiya darslarida ishlatish uchun ayni muddao qiladi. Amaliy mashg‘ulotlar davomida izolon yordamida har xil shakldagi, hajmdagi, rangdagi gullarni yasash mumkin bo‘ldi. Metodik jihatdan, izolon bilan ishlash bosqichma-bosqich o‘rgatildi: materialni tayyorlash, kesish, issiqlik bilan shakllantirish, yopishtirish va kompozitsiya tuzish. Bu bosqichlar o‘quvchilarda muvofiqlashtirish va ijodiy yondashuvni rivojlantirdi.

Pedagogik nuqtai nazardan, ushbu yondashuv o‘quvchilarning o‘z-o‘zini ifoda etish, o‘z g‘oyalarni amalda ko‘rsatish va yakuniy mahsulotdan zavqlanish imkonini beradi. Bu esa nafaqat texnologiya faniga, balki o‘quvchining shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shuningdek, izolon bilan ishlash orqali STEAM (Fan, Texnologiya, Muhandislik, San’at va Matematika) yondashuviga mos integratsiyalashgan darslarni tashkil etish ham mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, texnologiya darslarida izolon materialidan gullar yasash o‘quvchilarda nafaqat amaliy ko‘nikmalarni, balki ijodiy tafakkurni, estetik didni va texnik fikrlashni shakllantirishda juda muhim vositadir. Ushbu texnologiya asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar o‘quvchilarning darsga qiziqishini orttiradi, ijodiy g‘oyalarni yuzaga chiqarishga yordam beradi hamda zamonaviy ta’lim yondashuvlariga mos keladi. Shuningdek, izolon materialidan foydalanish orqali dekorativ san’at yo‘nalishida yangi yondashuvlar va g‘oyalarni ishlab chiqish mumkin. Shu bois, ushbu yondashuv boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan holda ham joriy etilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov Z. Maktabda dekorativ san’at. – Samarqand, 2020.
2. O‘ralova M. Texnologiya darslarida zamonaviy metodlar. – Toshkent, 2022.
3. Xidirova L. O‘quvchilarda ijodkorlikni rivojlantirish. – Farg‘ona, 2019.
4. STEAM yondashuvi bo‘yicha metodik qo‘llanma. – BMT, 2020.
5. www.pedagog.uz – pedagogik yangiliklar portali.
6. www.ziyonet.uz – O‘zbekiston ta’lim portali.
7. Foamed rubber properties – www.materialscience.org
8. Innovative teaching methods in technology. – UNESCO, 2023.
9. G‘ulomov B. Sun’iy gullar yasash asoslari. – Buxoro, 2018.